

Stöd- och utvecklingsförvaltningen
Nämnd och Utredning

**Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet**

**Yttrande Remiss - Att åter möjliggöra utvinning av uran,
KN2024/02540**

Gällivare kommun har med stort intresse tagit del av Promemorian Att åter möjliggöra utvinning av uran (Ds KN2024/02540).

Gällivare kommun har att avge yttrande.

Gällivare kommun vill lämna följande synpunkter;

Uran är ett radioaktivt metalliskt grundämne som förekommer tämligen utbrett i svensk berggrund, ofta tillsammans med andra metaller. Uranbrytning är en miljöfarlig verksamhet, som är förknippad med risker för såväl den yttre miljön som arbetsmiljön. I Sverige finns de största uranmängderna i alunskiffer, dock i väldigt låga koncentrationer, vilket leder till att uranbrytning ger omfattande, farliga och svårhanterliga avfallsproblem. De låga koncentrationerna gör dessutom att för att kunna utvinna större mängder uran krävs mycket stora dagbrott som ger stor påverkan på landskapet.

Alunskiffer är en bergart som, utöver uran, innehåller en rad andra metaller i låga koncentrationer. Tidigare erfarenheter från brytning av alunskiffer visar att risken för stora läckage av metaller är stor. I Sveriges hittills enda urangruva, i Ranstad, kostade det mer än 500 miljoner kronor att efterbehandla gruvområdet.

All gruvverksamhet har omfattande miljöpåverkan. På grund av att uran och dess sönderfallsprodukter är radioaktiva finns det specifika miljö- och hälsorisker som uppstår vid uranbrytning. Ett exempel på detta är den urlakningsprocess som sker från avfallet där radioaktiva ämnen kan spridas med yt- och grundvatten långa sträckor.

Om brytning av uran ska tillåtas är det av största vikt att det ställs hårda krav på brytning och deponi, som är anpassade för alunskiffer, för att undvika skador på miljö och hälsa. Brytning av uran bidrar inte till en hållbar utveckling, då kommande generationers möjligheter att uppfylla sina behov av till exempel rent vatten riskeras av dagens behov av el. Framställning av el från kärnkraftverk är en tillfällig lösning, en sorts konstgjord andning, då uranet inte kommer att räcka för kommande generationers elbehov.

Att uranutvinning för att få fram bränsle till kärnkraftverk placeras i Sverige kommer inte leda till färre gruvor i länder med lägre krav på hållbar och miljömässigt godtagbar utvinning, så länge inget görs för att bromsa den ökade efterfrågan på el. Det går alltså inte att argumentera för att förslaget att möjliggöra utvinning av uran skulle ha positiva miljöeffekter globalt, som departementet gör i promemorian.

Gällivare kommun erinrar följande;

- Utifrån ett miljöperspektiv ses det positivt att rening av uran ur processvatten möjliggörs, men detta torde kunna lösas på annat sätt. Det är, utifrån en gruvorts perspektiv, något som haltat en tid. Här bedrivs flera gruvverksamheter vars följd effekter på miljön bl.a. varit för höga halter uran i närliggande recipienter. Krav ställda från miljöbalken kan verksamheterna egentligen inte uppnå, vilket är en omöjlig ekvation. Meningen med lagstiftningen kanske inte egentligen har varit så, utan det kan också bero på hur tolkningen har gjorts. Uppfattningen är dock att tillämpningen av lagstiftningen tolkats så att en rening av uranhaltan indirekt blir en upparbetning av uranet och därigenom omfattats av förbudet. Med den förändringen som nu föreslås kan den tillämpningen förändras.
- När det gäller borttagandet av det kommunala vetot anser Gällivare kommun att det kommunala vetot behöver vara kvar. Det torde vara svårt för regeringen att ha den översikten över en kommuns områden att de kan göra en rättvis prövning. T.ex. finns massor med tämligen orörda områden i norr, men dessa fyller också en funktion. Det finns en risk att regeringen endast ser till vissa delar och att andra delar som finns lokalt förankrade riskerar att inte beaktas. Det finns också en ökad risk för kärntekniska olyckor, som lokala insatsenheter behöver kunna hantera och det är svårt för regeringen att veta hur det

ser ut i mindre kommuner i Norrbotten, där det ibland inte ens finns heltidsräddningstjänster.

- Samtidigt behöver man säkerställa att kommunen dels inte nyttjar det kommunala vetot felaktigt samt förhindra förseningar i tidsplan. Det går att undvika på olika sätt, men ett förslag är att det torde finnas en tidsram inom vilken ett beslut gällande kommunalt veto behöver inkomma för att undvika förseningar i tidsplan. Om inget beslut inkommer i en utsatt tidsram så bedöms kommunen tillstyrka ärendet.
- Inför beslut i ärendet bör en prövning av barnets bästa göras då uranutvinning kan få betydande negativa konsekvenser för barns rättigheter och välbefinnande. Enligt den första principen i Strategi för att stärka barnets rättigheter (prop. 2009/10:2329) ska all lagstiftning och alla åtgärder som berör barn, direkt eller indirekt utformas i överensstämmelse med barnkonventionen så att barns rättigheter tillgodoses i beslut och åtgärder som berör dem.
- För att säkerställa att barnets bästa beaktas i enlighet med artikel 3 Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter krävs en noggrann prövning och konsekvensanalys innan beslut om förslagen fattas. Analysen bör inkludera barnens hälsa, miljö, säkerhet och framtida utvecklingsmöjligheter.
- Barns åsikter och erfarenheter bör integreras i beslutsprocessen.

Enligt 10.5 i promemorian uppges att olika markanvändningsintressen kan komma att ställas mot varandra och att det innebär en risk för att utvinningsverksamheten kan komma att medföra en påverkan på rennäringen, jordbruket liksom på skogsbruket.

- Det är viktigt att undersöka och bedöma ytterligare perspektiv och intressenter som berörs/påverkas avseende markanvändning och vilka konsekvenser detta kan medföra för kommuner och regioner.

Uranutvinning riskerar att försämra livsmiljön och skapa sociala konflikter. Utvinning av uran medför risk för radioaktiv kontaminering av luft och vatten, vilket kan påverka folkhälsan. Långsiktiga effekter på folkhälsan kan påverka livskvaliteten negativt. Gruvprojekt kan orsaka spänningar och leda till social splittring mellan de som stödjer exploatering för ekonomisk utveckling och de som motsätter sig det på grund av miljö- och hälsorisker eller exempelvis försämringar i upplevd livskvalitet.

- Det behöver därför tas i särskilt beaktande den risk för splittring och konflikter mellan olika intressegrupper och påverkan på sociala klimatet som förslagen kan komma medföra.

För Gällivare kommun

Birgitta Larsson
Kommunstyrelsens ordförande